

Beter een goede buur...

Rol buren voor mensen met psychische kwetsbaarheden belangrijk en veelbelovend

Buren blijken met eenvoudige tips een belangrijke rol te kunnen spelen in de destigmatisering en participatie van mensen met psychische kwetsbaarheden. Dat blijkt uit pilotprojecten die Samen Sterk zonder Stigma uitvoerde. Gemeenten kunnen profiteren van de opgedane kennis.

DOOR Saskia Andriessen, Petra van der Horst en Gerdien Rabbers

Marian wordt regelmatig 's nachts wakker omdat de buurvrouw meubels aan het verschuiven is. Soms schreeuwt de vrouw ook keihard. Marian heeft medelijden met haar buurvrouw, maar ze heeft er ook last van dat ze door het lawaai slecht slaapt. De buurvrouw krijgt een paar keer per week ondersteuning vanuit de psychiatrie, maar het lijkt Marian niet genoeg. De woning vervuult, het gedrag van de buurvrouw wordt steeds belastender en de buurvrouw zelf lijkt steeds wanhopiger. Marian schrijft een brief aan de woningcorporatie: kan die niet zorgen dat de buurvrouw betere zorg krijgt? De buurvrouw wordt uiteindelijk in een crisissituatie opgenomen. Marian vraagt zich af of dat niet anders had gekund.

Toename

De aandacht voor personen met verward gedrag in Nederland neemt toe. De maatschappij wordt steeds sneller en ingewikkelder, waardoor de groep mensen die de veranderingen niet kan bijbenen, steeds groter wordt. Ook wijkbewoners hebben te maken met medebewoners die zich anders gedragen dan zij gewend zijn en die soms overlast geven. Ze weten vaak niet waar ze terecht kunnen met zorgen over de

situatie of meldingen van overlast. Gemeenten hebben de regie voor de zorg voor kwetsbare burgers en voor een veilig leefklimaat in wijken, in samenwerking met onder andere de zorg, politie en woningcorporaties. Vanaf 1 oktober 2018 zijn gemeenten verplicht een sluitende en goed werkende aanpak te hebben voor mensen met verward gedrag. Het Schakelteam Personen met Verward Gedrag heeft de totstandkoming daarvan ondersteund en uitgewerkt in een aantal verdiepingregio's.¹ In aansluiting op het werk van het Schakelteam heeft Samen Sterk zonder Stigma pilots gedaan waarin de inzet van ervaringsdeskundige ambassadeurs onderzocht werd. De pilots vonden plaats in Tilburg en in de regio's Utrecht en Apeldoorn. Het betrof een veelvormige geïntegreerde aanpak. De kern was het organiseren van wijkbijeenkomsten met wijkbewoners. In de pilots kwam de belangrijke rol van buren naar voren.

Wijkbijeenkomsten

De ervaringsdeskundige ambassadeurs organiseerden bijeenkomsten voor verschillende groepen betrokkenen bij mensen met psychische kwetsbaarheden en soms ongewoon gedrag in wijken met veel mensen met psychische kwetsbaarheid. Er waren bijeenkomsten voor wijkbewoners/buren, maar ook voor vrijwilligers, woningcorporaties, welzijnswerkers en andere professionals als winkeliers en consultants van sociale wijkteams. Om buren te bereiken voor deelname is welzijnswerkers gevraagd buren te benaderen die ze kenden via vrijwilligerswerk, inloopbijeenkomsten et cetera. In Tilburg hebben mensen die zelf tot de doelgroep behoren onder andere huis aan huis gefolderd, mensen aangesproken in het winkelcentrum en affiches opgehangen bij de buurtsuper. In de bijeenkomsten ging het om bewustwording en kennisoverdracht. Hoeveel mensen in Neder-

Samen Sterk Zonder Stigma

Samen Sterk zonder Stigma werkt aan een samenleving waarin psychische problematiek bespreekbaar is. Samen met ambassadeurs, supporters en andere betrokkenen werkt de organisatie aan bewustwording van stigma en de impact ervan en geeft handvatten voor een gelijkwaardige, diverse en menselijke samenleving. De organisatie is opgericht door een aantal landelijke ggz-organisaties en wordt gefinancierd door het ministerie van VWS.

STIGMA? DOE JIJ FF NORMAAL

Samen Sterk zonder Stigma werkt op een positieve manier aan destigmatisering.

land hebben psychische kwetsbaarheden? Wat is het effect ervan op participatie? Wat ervaren de betrokkenen? Wat voor gedrag kunnen ze vertonen? Wat kan je doen als buur?

Burenrol

In Tilburg namen twee keer 25 personen deel, in Utrecht waren er drie bijeenkomsten met gemiddeld 20 aanwezigen en in de regio Apeldoorn zijn er meer dan 125 personen bereikt. Voor wijkbewoners/buren bleek het een eyeopener hoeveel mensen in hun leven te maken krijgen met psychische kwetsbaarheden (ruim 40%), waarmee de betrokkenen zitten, en welke enorme negatieve invloed psychische klachten hebben op meedoen in de maatschappij. Er bleek veel interesse bij de aanwezigen voor de achtergronden van ongewoon gedrag en ook voor tips hoe ze met verwarde buren en wijkgenoten konden omgaan. Dat laatste was een belangrijke bevinding. Professionals denken vaak dat bewoners in wijken met veel mensen met psychische kwetsbaarheden genoeg hebben aan zichzelf; ze zijn dan terughoudend om bewoners een rol te geven in de aandacht voor kwetsbare medebewoners. Dat blijkt dus onterecht. De bijeenkomsten dragen bij aan kennis over psychische kwetsbaarheden van wijkbewoners én professionals en kunnen zo de destigmatisering in de wijk op gang brengen.

Wijkbewoners blijken vaak wel te merken dat er iets met hun buurman of buur-

vrouw aan de hand is. Ze willen graag wat doen en willen weten wát ze kunnen doen (ze zijn niet zo geïnteresseerd in ziektebeelden, wat hulpverleners vaak veronderstellen). De bijeenkomst gaf hen daarvoor handvatten. De belangrijkste les van de ervaringsdeskundigen was: ga niet proberen de situatie voor je buur op te lossen, je bent geen hulpverlener. Voor mensen met psychische kwetsbaarheden is een praatje, wat aandacht, ontzettend belangrijk. Contact met burenen betekent contact met het gewone leven. Niet met de wereld van professionals, die bedreigende dingen kunnen doen als je kind uit huis plaatsen of je uit je huis zetten. Die relatie met het gewone leven is extra belangrijk voor mensen met psychische kwetsbaarheden die hun wereld vaak heel klein zien worden. Het betekent vaak een eerste stapje naar weer meedoen.

Kennis

Tijdens de bijeenkomsten gaven de ervaringsdeskundigen inzicht in verschillende soorten ongewoon gedrag (zoals schreeuwen op straat of verzamelwoede) en hoe je als wijkgenoot in zo'n situatie kunt reageren. Marian uit de casus in het begin had het er bijvoorbeeld met haar buurvrouw over kunnen hebben dat ze 's nachts haar geschreeuw hoorde. Vaak slaan burenen die stap over en stappen meteen naar de woningcorporatie. Daarmee wordt het schreeuwen van een burenkwestie meteen een huurderskwestie en daarmee groter. De bijeenkomsten

gaven ook voor het eerst inzicht in welke onbegrijpelijke gedragingen van mensen met psychische kwetsbaarheden voor medebewoners het meest belastend en beangstigend zijn.² Burenen blijken in staat én bereid om kleine dingen te doen die van groot belang zijn voor mensen met psychische kwetsbaarheden. Gemeenten en woningcorporaties hebben hiermee een eenvoudig hulpmiddel in handen waarmee ze tegen beperkte kosten een bijdrage kunnen leveren aan preventie van crisissituaties en aan het meedoen van kwetsbare burgers in de maatschappij. Ze kunnen gebruik maken van de kennis en ervaring van Samen Sterk om de welwillendheid van burenen optimaal in te zetten. Samen Sterk gaat door met de opdracht om in wijken, op het werk en elders de vooroordelen over mensen met psychische aandoeningen – en soms ongewoon gedrag – te bestrijden en deze grote groep mensen in onze maatschappij gewoon te laten meedoen. ■

Saskia Andriessen is zelfstandig onderzoeker bij Andriessen Arbeidsparticipatie en schrijft graag over (eigen en andermans) onderzoek. **Petra van der Horst** is senior adviseur destigmatisering in de wijk, vanuit Van der Horst Training & Consultancy. **Gerdien Rabbers** is directeur bij Samen Sterk zonder Stigma, g.rabbers@samensterkzonderstigma.nl

Noten

- 1 vng.nl/personen-met-verward-gedrag .
- 2 De opgedane kennis is gepubliceerd op www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-in-de-wijk/kennis/

Meer weten?

Op www.samensterkzonderstigma.nl is achtergrondkennis te vinden over ongewoon gedrag zoals geluidsoverlast veroorzaken, schreeuwen op straat, praten in jezelf, overlast van dieren veroorzaken, je terugtrekken in huis en geen vreemden binnenlaten, en verzamelwoede of hoorden.

Contact met Samen Sterk zonder Stigma, bijvoorbeeld over het organiseren van een bewustwordingsactiviteit in een wijk: Gerdien Rabbers, directeur | g.rabbers@samensterkzonderstigma.nl | www.samensterkzonderstigma.nl